

**УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА ЗА VII КЛАС
КОМПОНЕНТ *БЪЛГАРСКИ ЕЗИК*
(ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНА ПОДГОТОВКА)**

КРАТКО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

В обучението по български език в VII клас на прогимназиалния етап продължава овладяването на базисни знания, умения и отношения, предпоставка за запознаване на учениците със системата на съвременния български книжовен език и за развиване на тяхната комуникативна компетентност.

Във връзка с развиване на социокултурните компетентности учебната програма представя теми и дейности, насочени към овладяване на умения да се извлича и да се подбира информация от медийни и от художествени текстове (на хартиен и на електронен носител) за изпълняване на комуникативни задачи.

По отношение на развиваните езикови компетентности учебната програма предлага теми и дейности, насочени към осмисляне на: особености, които имат текстовете в масовата комуникация и художествените текстове; системата на глаголните наклонения и преизказните глаголни форми; същността и употребата на сложното съставно изречение и на сложното смесено изречение; начините за предаване на чужда реч в текста.

В учебната програма като комуникативни компетентности се определят компетентностите на учениците да възприемат и да създават различни текстове.

Темите и дейностите, основа за развиване на комуникативните компетентности в устното и в писменото общуване в VII клас, са насочени към изграждане на умения за участие в дискусия, за редактиране на текст и за създаване на следните видове текст: отговор на нравствен въпрос и анотация.

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ОБУЧЕНИЕТО В КРАЯ НА КЛАСА

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ	ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ
СОЦИОКУЛТУРНИ КОМПЕТЕНТНОСТИ	<p>Разбира зависимостта на езиковите средства от речевата ситуация и ги използва в съответствие с нея.</p> <p>Разпознава текстовете според сферата на общуване.</p> <p>Търси, извлича и подбира информация от различни видове текст и от различни информационни източници. Използва информацията за решаване на определени комуникативни задачи.</p> <p>Задава въпроси и дава отговори по поставена от друг или по избрана от него тема.</p>

	<p>Изразява твърдения и се аргументира. Разбира инструкции и работи по зададен модел в училищна и в извънучилищна среда.</p>
ЕЗИКОВИ КОМПЕТЕНТНОСТИ	<p>Разпознава особености на медийния и на художествения текст. Познава и прилага книжовни езикови правила. Открива и редактира езикови грешки. Владее езикови средства, свързани с фонетични, с морфологични, със синтактични и с лексикални явления, и ги използва уместно в речевата практика. Служи си с разнообразни синтактични конструкции и използва синонимни варианти според целта на общуване.</p>
КОМУНИКАТИВНИ КОМПЕТЕНТНОСТИ	<p><i>Слушане</i> Умее да изслушва мнения и да сравнява различни гледни точки при участие в дискусия. Разбира смисъла на познат и на непознат текст при слушане с определена комуникативна задача.</p> <p><i>Четене</i> Разбира смисъла на познат и на непознат текст при четене. Изработва план на текст с определена комуникативна задача.</p> <p><i>Говорене</i> Участва в дискусия, умее да оспори мнение, различно от своето, като проявява толерантност и учтивост в общуването. Спазва правилата на книжовния изговор. Поставя логическо ударение, като се съобразява с определена комуникативна цел. Създава в устна форма: - изказване (при участие в дискусия) - отговор на нравствен въпрос</p> <p><i>Писане</i> Планира, структурира, композира и графично оформя текста, който създава. Спазва книжовни езикови правила. Има формиранни правописни навици по отношение на често употребявани думи и на думи от терминологичната лексика. Редактира текст. Създава в писмена форма: - анотация; - отговор на нравствен въпрос, включително и в електронна форма.</p>

УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
1. Текстът в масовата комуникация	Характеризира ситуацията на общуване в масовата комуникация. Разпознава интервю, репортаж и информационна бележка като медийни текстове.	средства за масова комуникация интервю репортаж информационна бележка
2. Извличане и обработване на информация от медиен текст	Търси, извлича, подбира, анализира, синтезира информация от различни медийни текстове (на хартиен и на електронен носител) при изпълнение на определена комуникативна задача.	
3. Художествен текст	Търси, извлича, подбира, анализира информация от художествен текст (на хартиен и на електронен носител) за изпълнение на определена комуникативна задача.	
4. Думата като лексикално средство в текста	Разпознава неутрална и експресивна лексика в текст. Използва изразните възможности на думите в речевата практика. Използва различни източници, включително и на електронен носител, за обогатяване на речника с нови думи и с нови значения на познати думи. Тълкува употребата на експресивна лексика в художествен и в медиен текст.	неутрална лексика експресивна лексика
5. Думата в речниковия състав на българския език	Разпознава домашни думи и чужди думи (чуждици и заемки); остарели думи. Тълкува употребата на чужди думи и на остарели думи в текст. Умее да прави справка с речник на чуждите думи.	речников състав на езика домашни думи чужди думи (чуждици и заемки)

6. Звукови промени в думата	Обяснява случаи на несъответствие между изговор и правопис. Изговаря и пише домашни и чужди думи според правоговорните и правописните правила. Правилно изговаря и пише думи от терминологичната лексика.	
7. Наклонение на глагола	Познава спецификата на наклонението като начин за изразяване на отношение на говорещото лице към глаголното действие. Разпознава и правилно образува форми на изявително наклонение, на условно наклонение и на повелително наклонение. Умее да използва изразните възможности на видовете наклонения в текст според целта на общуване.	наклонение на глагола изявително наклонение условно наклонение повелително наклонение
8. Преизказни глаголни форми	Разпознава преизказни глаголни форми в текст. Уместно употребява преизказни глаголни форми в зависимост от ситуацията на общуване.	преизказни глаголни форми
9. Съвместна употреба на глаголни времена и наклонения	Тълкува съвместната употреба на глаголни времена и наклонения в художествен текст. Умее правилно съвместно да използва глаголни времена и наклонения в речевата практика.	
10. Съставно сказуемо	Разпознава съставно сказуемо в изречение. Правилно образува и използва съставно сказуемо в речевата практика.	съставно сказуемо
11. Обособени части в простото изречение	Разпознава обособени части в изречението. Познава синонимни варианти на обособените части; правилно и целесъобразно ги използва в речевата практика. Прилага пунктуационните правила при употреба на обособени части.	обособени части
12. Сложно съставно изречение	Разпознава подчинителни връзки в сложното изречение. Разпознава сложно съставно изречение.	подчинителна връзка сложно съставно изречение

	<p>Разпознава главно и подчинено изречение в сложното съставно изречение.</p> <p>Уместно използва сложни съставни изречения в речевата практика.</p> <p>Използва различни подчинителни връзки в сложното съставно изречение според целта на общуване.</p>	главно и подчинено изречение
13. Сложно смесено изречение	<p>Разграничава съчинителни от подчинителни връзки в сложното смесено изречение.</p> <p>Разпознава сложно смесено изречение.</p> <p>Уместно употребява сложни смесени изречения в речевата практика.</p> <p>Служи си с разнообразни синтактични конструкции и използва синонимни варианти според целта на общуване.</p>	сложно смесено изречение
14. Пряко, непряко и полупряко предаване на чужда реч	<p>Познава правилата за пряко, непряко и полупряко предаване на чужда реч в текст.</p> <p>Познава начини за цитиране и тяхното правописно и пунктуационно оформяне.</p> <p>Използва правилно и уместно цитиране, непряко и полупряко предаване на чужда реч в текстове, които създава.</p>	цитат полупряка реч

В часовете за развиване на комуникативните компетентности в компонента *БЪЛГАРСКИ ЕЗИК* се предвиждат 18 часа върху следните теми:

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
Дискусия	<p>Ориентира се в темата на дискусията.</p> <p>Участва в дискусия, като организира логически и аргументирано изказванията си; умее да оспори мнение, като проявява толерантност и учтивост към събеседниците.</p> <p>Спазва правоговорните изисквания; съобразява интонацията и силата на гласа си с конкретната речева ситуация.</p> <p>Поставя логическото ударение на подходящите места.</p>	дискусия

Редактиране на текст	Познава и използва различни начини за редактиране на текст, за да постигне правилност и уместност на изказа. Спазва изучените книжовни езикови правила.	
Отговор на нравствен въпрос	Създава текст, в който тълкува, коментира, анализира същността на нравствен въпрос, за да аргументира собствена позиция във връзка с проблема. Съставя план на текста. Построява логически съчинението, като използва езикови средства, подходящи за целите на общуването. Спазва изучените книжовни езикови правила.	
Анотация	Извлича, осмисля, анализира информация от анотация с оглед на конкретна комуникативна задача. Познава същността на анотацията като вид текст. Умее да създава анотация на книга, филм, представление и др. (включително и в електронна форма). Спазва изучените книжовни езикови правила.	анотация

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНО ПРОЦЕНТНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЗАДЪЛЖИТЕЛНИТЕ УЧЕБНИ ЧАСОВЕ

Годишният брой часове за изучаване на учебния предмет **БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА** в VII клас е 180 часа – 90 часа за български език (от които 18 часа за развиване на комуникативните компетентности) и 90 часа за литература (от които 18 часа за развиване на комуникативните компетентности).

Седмичният брой часове за изучаване на учебния предмет **БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА** в VII клас е 5 часа – 2,5 часа за български език (от които 0,5 час за развиване на комуникативните компетентности) и 2,5 часа за литература (от които 0,5 час за развиване на комуникативните компетентности).

Препоръчително разпределение на часовете:

За нови знания	44 %
За упражнения	37 %
За преговор	6 %
За обобщение	6 %
За контролни и за класни работи	7 %

СПЕЦИФИЧНИ МЕТОДИ И ФОРМИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ПОСТИЖЕНИЯТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Съотношение при формиране на срочна и на годишна оценка:

Текущи оценки от устни и от писмени изпитвания	60 %
Оценки от контролни и от класни работи	20%
Оценки от други участия (работа в час, изпълнение на домашни работи, работа по групи и др.)	20 %

ДЕЙНОСТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА КЛЮЧОВИТЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ, КАКТО И МЕЖДУПРЕДМЕТНИ ВРЪЗКИ

Ключови компетентности	Дейности и междупредметни връзки
Умения за общуване на чужди езици	Уменията за анализ на езикови факти и закономерности (фонетични, лексикални, синтактични, морфологични) са основа за изграждане на комуникативни умения при обучението по изучавани чужди езици. Чрез паралели между езиковите структури на българския и на изучавания чужд език се създава основа за овладяване на структурата и на употребата на съответния чужд език.
Дигитална компетентност	Чрез работа с медийни и с художествени текстове, осигурени посредством електронни средства, и при използване на електронно базирани информационни източници (например бази данни с ученически текстове) се осигуряват възможности за развиване на дигиталните компетентности на учениците в обучението по български език.
Умения за учене	Уменията за извличане, осмисляне и обработване на информация от медийни текстове помагат за възприемане и за интерпретация на факти и закономерности в обучението по другите учебни предмети.
Социални и граждански компетентности	Чрез работа върху проблеми, интерпретирани в медийни текстове, се създават предпоставки за развиване на важни граждански умения на учениците: да общуват на обществени места и в институции; критически да осмислят обстоятелствата при решаване на обществено значими проблеми; да проявяват толерантно отношение към различията в обществената среда – напр. социалните, етническите, междуполовите.
Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество	Използва познанията си по български език при анализ и коментар на художествените текстове, предвидени за изучаване по литература. В литературното обучение приложение намират и уменията за цитиране. Осъзнава ролята на езика в историческото развитие на българската общност и използва богатите му възможности за изразяване на различни чувства, за изказване на мнение и на впечатление в разнообразни комуникативни ситуации. Проявява толерантност и уважение към културната различност на други етнически общности.